

Válasz Ádám Péternek

VISSZHANG - LXIII. évfolyam, 27. szám, 2019. július 5.

De Gaulle szerint Franciaország az „ellenállók és mártírok népe” volt a II. világháború idején. Nem mondott igazat, az igazán aktív kollaborálók és az igazán aktív ellenállók száma a lakosság kb. 1-2 százalékát tette ki. Amiben nincs vita köztem és Ádám Péter műfordító barátom között, az az, hogy a franciaországi zsidók 75 százaléka túlélte a holokausztot. Azt viszont, hogy ez minek vagy kinek, kiknek volt köszönhető, én is és még nagyon sok szakértő történész másként látja, mint Ádám Péter, illetve azok a francia és más állampolgárságú szerzők, akiket ő olvasott.

2014-ben a *New York Review of Books*-ban Robert O. Paxton amerikai történész, aki Michael Marrus kanadai kollégájával 1981-ben nagy hatású monográfiát publikált a franciaországi holokausztról, és Alain Michel francia-izraeli történész a franciaországi holokausztról vitázott. Michelt Paxton azzal vádolta, amivel most engem Ádám: megkísérli „rehabilitálni” a Vichy-rezsimet. Válaszát én is idézhetem: csak a holokauszt szaktudomány egyik legtekintélyesebb történésze, az amerikai Raul Hilberg és más kollégái műveire, köztük a magyar származású Asher Cohen izraeli történész munkáira támaszkodtam. Pétain vonakodott kiadni a francia állampolgárságú zsidókat, és a francia hatóságok, főleg a rendőrség és a csendőrség követve az államfő óhaját, finoman szólva sem mutattak túlbuzgóságot „saját” zsidók összeszedésében, nem segítették Eichmann csekély számú emberét. Paxton szerint annak, amit Pétain kormánya tett, csak korlátozott hatása volt a franciaországi holokauszt szempontjából. Téved. A franciaországi zsidók 75 százaléka túlélte a holokausztot. Mivel magyarázható ez? Talán egy másik francia történésznek, Jacques Sémelinnek van igaza, aki azt állítja, hogy ez azért volt lehetséges, mert a zsidók maguk aktívan ellenálltak, vagyis tömegesen szöktek el az országból, illetve a franciák tömegei segítették, bújtatták őket? Ez persze szintén nem igaz, de bátran kijelenthetjük, hogy Sémelin a francia népet és a zsidókat magukat, Michel pedig a Vichy-rezsimet próbálja „rehabilitálni”. A *Vichy France and the Jews* című monográfiájuk bevezetőjében Marrus és Paxton a zsidók letartóztatásával, internálásával és Auschwitzba deportálásával kapcsolatban azt írja, hogy mindez a francia kormány és adminisztráció közvetlen részvételével, együttműködésével zajlott. Jogosan állapítják meg, hogy alapvetően a francia rendőrségen és csendőrségen múltott a deportálások megszervezése, ezt a csekély számú német *Ordnungspolizei* (alig 3000 fő) nem volt képes végrehajtani. Ne feledjük, Magyarországon Eichmann-nak alig két tucat embere volt. A francia hatóságokra valószínűleg hatott, hogy az olasz hatóságok a saját megszállásuk alatt lévő nyolc franciaországi départmentből nem engedték a zsidókat deportálni, és a nácik szövetségesei közül 1942-1943-ban még Románia és Magyarország is „megvédte” saját zsidóit, hiába kérték a németek, nem deportáltak ezekből az országokból. A franciaországi *Judenreferat* csak több hónapos várakozás után jutott hozzá a szükséges vagonokhoz, miközben Magyarországon 1944-ben ezek mindig kellő számban rendelkezésre álltak. Az eredeti német terv Franciaországban *heti* 8000-10 000 deportált volt, Magyarországon 1944. május 14-től július 9-ig több olyan *nap* is volt, amikor ennek a „mennyiségnek” a dupláját tudták deportálni. Franciaországban több helyen a prefektusok is tiltakoztak, amikor a németek francia állampolgárságú zsidókat próbáltak deportálni, a francia állampolgárságú zsidók 90 százaléka túlélte a holokausztot. A magyar katolikus egyházi vezetők nagyon halk, nagyon óvatos és nagyon késői tiltakozásával ellentétben a francia katolikus püspökök, érsekek, valószínűleg a Vatikán jóváhagyásával, hangosan és hatásosan tiltakoztak, álláspontjuk Pétainre is hatott. Paxton és Marrus szerint 1943 júniusától nem szüneteltek a franciaországi deportálások, szerintük *rendszeresen* indultak vonatok Auschwitzba, volt, hogy *havonta* egyet, sőt kettőt is el tudtak indítani. 1944-ben a legrosszabb *napon* indult Magyarországról két deportáló szerelvény, ez volt a „mentrend”, mindennap, nyolc héten keresztül, szünet nélkül, összesen 147 vonatszerelvény. Ha csak hetente egy deportáló vonat indult volna 1944-ben,

akkor nem 437 000 embert deportáltak volna, hanem kb. 18-20 000-ret, és akkor nem a magyar zsidók 40, hanem 90 százaléka maradt volna életben.

Mindezt leírni, elmondani nem Pétain és antiszemita rendszerének „rehabilitálása”, pusztán értelmes magyarázat arra, hogy miért élhette túl a francia zsidók többsége a holokausztot. Jeszenszky nem véletlenül hagyta ki nyugat-európai „körképéből” Franciaországot (lásd [ÉS](#), 2019/25., jún. 21.). Ez az ország az egyik legfontosabb cáfolata annak a tételének, hogy egy megszállt országban nem lehet semmit sem tenni, engedelmessé kell a megszállóknak. Franciaországban a helyi hatóságok, kezdve a kollaboráns államfőtől, Philippe Pétaintól Pierre Laval miniszterelnökön át a bátran tiltakozó, embereket mentő papokig, csendőrökig, egyszerű emberekig igenis tudtak tenni, cselekedni zsidó embertársaik megmentése érdekében.